

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА МАРКЕТИНГУ ТА ТУРИЗМУ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ФІНАНСІВ**

**СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМ ТА
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИМ БІЗНЕСОМ**

**МАТЕРІАЛИ
XVII Всеукраїнської науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти і молодих вчених
26 вересня 2025 р.**

Рекомендовано до друку
вченою радою ННІ
Маріупольського державного
університету
(протокол № 4 від 25.11.2025 р.)

Київ 2025

УДК 338.48:658(043)

ББК 65.43

Сучасні технології управління туристичним та готельно-ресторанним бізнесом:

Матеріали XVII Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених 26 вересня 2025 р. – Укл.: Балабаниць А.В., Горбашевська М.М., Стойка А.В. Рібейро Рамос О.О., Горюнова К.А. та інш.; за заг. редакцією д.е.н., професора – Балабаниць А.В., Київ: МДУ, 2025. – 125 с.

Сфера туризму та готельно-ресторанного бізнесу України переживає період глибоких трансформацій, зумовлених викликами воєнного часу, економічною нестабільністю та необхідністю адаптації до нових реалій світового ринку. Попри труднощі, галузь демонструє поступове відновлення завдяки розвитку внутрішнього туризму, цифровізації сервісів, упровадженню інноваційних управлінських рішень і стійких практик.

У межах конференції обговорюються питання державного регулювання, стратегічного планування, маркетингу, цифрових технологій та інтеграції України у світовий туристичний простір.

Матеріали збірника відображають сучасні наукові підходи й практичний досвід у сфері туризму та гостинності, спрямовані на формування нової парадигми розвитку галузі в умовах післявоєнного відновлення країни.

© Автори текстів, 2025 р.

© МДУ, 2025 р.

Безпека є фундаментальною умовою розвитку туризму. Вона забезпечує економічне зростання, збереження культурних і природних ресурсів, розвиток інфраструктури та формування позитивного іміджу регіону. Натомість небезпека миттєво знижує конкурентоспроможність території та відштовхує потенційних відвідувачів [8].

Таким чином, забезпечення туристичної безпеки слід розглядати як стратегічний пріоритет у системі управління розвитком регіонів. Лише комплексна політика, яка поєднує державні, місцеві та міжнародні зусилля, здатна створити умови для стабільного функціонування туристичної сфери. Туристичні компанії повинні прораховувати всі можливі ризики та виконувати вимоги Закону України «Про туризм» з метою гарантування захисту туристів. Лише за такої умови безпека стане не лише вимогою часу, а й стратегічним ресурсом розвитку туризму в регіоні.

Література:

1. Герасименко В. Г., Кифяк В. Ф. Організація туризму в Україні. Чернівці: Книги-XXI, 2003.
2. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР (зі змінами та доповненнями).
3. ЛАВРЕНЕНКО В.С., МАЦУКА В.М. БЕЗПЕКА ТУРИСТИЧНОГО РЕГІОНУ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ. Сучасні технології управління туристичним та готельно-ресторанним бізнесом: Матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених 26 вересня 2024 р. Укл.: Балабаниць А.В., Горбашеська М.А., Горюнова К.А., Рібейро Рамос О.О., та інш.; за заг. редакцією д.е.н., професора Балабаниць А.В., Київ: МДУ, 2024. С. 121-122.
4. Мальська М. П., Занько Ю. В. Туристичний бізнес: теорія та практика. К.: Центр учбової літератури, 2010.
5. Hall, C. M., Page, S. J. The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space. Routledge, 2014.
6. World Health Organization (WHO). International Travel and Health. Geneva: WHO, Annual editions.
7. World Tourism Organization (UNWTO). Global Report on Safety and Security in Tourism. Madrid: UNWTO, 2017.
8. Matsuka V., Horbashevskaya M. Modern trends, mechanisms and prospects for the development of tourist regions of Ukraine. Агросвіт. 2024. №12. С.68-75. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/3909>

ТКАЧЕНКО О.Г., к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту та фінансів
Мариупольського державного університету,
м. Київ

УПРАВЛІНСЬКІ І ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Важливою складовою світової економіки, економіки окремих країн і регіонів світу виступає туристична галузь, яка забезпечує значні економічні вигоди і має важливе соціально-суспільне значення. Вона формує значний внесок у ВВП багатьох країн, стимулює розвиток суміжних сфер, створює робочі місця і розширює міжкультурні зв'язки. Так, за даними World Travel & Tourism Council (WTTC) в 2024 р. її частка в світовій економіці досягла 10% із врахуванням прямого, непрямого та індукованого впливу, внесок туристичної галузі у світовий ВВП склав 10,9 трлн. дол. США, сектор підтримував загалом 357 мільйонів робочих місць, що приблизно становить кожне десяте робоче місце в світі [1]. Крім того, доволі важко переоцінити вплив цієї галузі на культуру, освіту, соціальну згуртованість, якість життя, економічний розвиток, регіональне відродження та екологічну свідомість. Важливість сектору

полягає і в тому, що він має великий мультиплікативний ефект: кошти витрачаються не лише безпосередньо на туризм (готелі, транспортування, екскурсії), а й у суміжні галузі - торгівлю, харчування, транспортну інфраструктуру, ремесла тощо. В світовій економіці він є ключовим з точки зору генерації доходів, створення робочих місць, валютного надходження та експорту послуг. Для країн, що розвиваються та залежать від туризму, цей сектор є важливим для розвитку, зниження бідності, підтримки регіонів, створення можливостей для зайнятості, особливо серед жінок та молоді [2].

Але пандемія COVID-19 показала вразливість туристичної галузі, яка виразилася в різкому падінні доходів і кількості туристів, і продемонструвала потребу у швидкому відновленні і адаптації галузі до можливих майбутніх викликів. Відновлення галузі відбулося, в цілому, воно є значним, але не в усіх регіонах однаковим. Порівняльні дані по регіонах щодо відновлення після пандемії за міжнародними прибуттями і витратами туристів відносно 2019 р. наведено в табл. 1.

За оцінками WTTC, у 2023 р. сектор подорожей і туризму приніс приблизно 9,1 % світового ВВП, що говорить про досягнення майже допандемійного рівня. Також у 2023 р. було створено близько 27 мільйонів нових робочих місць [1].

В Україні частка туризму у ВВП країни до війни становила приблизно 1,4 % - 1,8 %, надходження від міжнародного туризму у 2019 р. перевищили 2,6 млрд. дол., а кількість іноземних відвідувачів становила 13-14 млн. осіб. У 2020 р. в наслідок пандемії COVID-19 значно знизилася кількість туристів, а надходження впали до 687 млн. дол. У 2022 р. кількість туристів становила приблизно 2,17 млн. осіб, надходження – 774 млн. дол. У 2023 р. ситуація покращилася, але показники були значно нижчі в порівнянні із 2019 р. [5]. У 2024 р. туристична сфера принесла бюджету України приблизно 2,938 млрд грн у вигляді податків.

Порівняння значення національної туристичної галузі із глобальними даними говорить про доволі скромний її внесок в національну економіку. У світі – це близько 10 % глобального ВВП (разом із суміжними галузями), в Україні до війни - надходження від міжнародного туризму становили приблизно 2,6 млрд. доларів (2019) проти трильйонів у глобальних масштабах.

Таблиця 1.

Порівняльні дані відновлення міжнародного туризму після пандемії COVID-19

Регіон	Прибуття (arrivals)	Доходи (receipts)	Загальна характеристика
Близький схід (Middle East)	В 2023 р. перевищено рівень 2019 р. на 22 %.	В 2022 р. доходи склали ~ 70 % від рівня 2019 р.	Цей регіон був серед перших щодо відновлення після COVID-19.
Європа	У 2023 р. досягнуто ~ 94 % від рівня 2019 р.	В 2022 р. отримано 550 млрд. дол. доходу, що становило ~ 87 % від доходів 2019 р.	Європа є одним із найважливіших регіонів, що приймають туристів і отримують прибутки
Африка	У 2023 р. досягнуто ~ 96 % від рівня 2019 р.	В 2022 р. доходи склали ~ 75 % від рівня 2019 р.	Є серйозний прогрес, особливо в країнах Північної Африки та Східної Африки
Америка	У 2023 р. досягнуто ~ 90 % від рівня 2019 р.	В 2022 р. доходи склали ~ 68 % від рівня 2019 р.	Країни Північної, Південної Америки і Кариби
Азія і Океанія	У 2023 р. досягнуто ~ 65 % від рівня 2019	В 2022 р. доходи склали дуже низький відсоток, ~ 28 % від рівня 2019 р.	Наслідки були доволі значні через значні обмеження на подорожі, особливо з боку Китаю

Побудовано автором за даними [3, 4].

В світі йде відновлення: прибуття і витрати туристів в багатьох регіонах вже наближаються або перевищують рівні 2019 р., Україна ж знаходиться у більш складному становищі через військові обставини, що обмежують можливість приймати туристів, безпеку, інфраструктуру тощо. Не дивлячись на це, галузь розвивається і має високий потенціал, значні культурні, природні, історичні ресурси, що можуть приваблювати туристів, а також – креативний підхід до організації туристичної діяльності.

З управлінських позицій галузь як в Україні, так і в світі в цілому має низку проблем, що впливають на її розвиток. Вони мають як загальний для всіх країн і регіонів характер, так і певні специфічні риси.

Серед загальних проблем доцільно виділити слабкість стратегій довгострокового планування. Так, сучасні кризи (пандемія COVID-19, геополітичні конфлікти, внутрішні соціальні конфлікти) і їх вплив на стан галузі, показали, що більшість туристичних компаній та готельних мереж не мають антикризових планів і резервів, а, це, в свою чергу, призводить до негативних наслідків, навіть до банкрутств.

Інша проблема – недостатній рівень розвитку і використання HR інструментів і технологій. Підприємства галузі значно залежать від людського фактору, для них характерна висока плинність кадрів, низький рівень мотивації та потреба у підвищенні кваліфікації.

Проблемою є і недостатнє використання новітніх маркетингових технологій. Сучасний турист потребує індивідуалізованих пропозицій, цифрових сервісів, безпеки та екологічної відповідальності. Багато операторів продовжують використовувати застарілі маркетингові інструменти, що обмежує їхню конкурентоспроможність на глобальному ринку.

Серед фінансових складових діяльності туристичних підприємств слід виділити проблеми ліквідності та інвестицій. Малим підприємствам бракує доступу до дешевих кредитів, інших фінансових інструментів, що ускладнює їх діяльність, можливості оновлення інфраструктури. Крім того, коливання валютних курсів, зростання вартості транспортних перевезень безпосередньо впливають на собівартість туристичного продукту, що призводить до його удорожчання. Туристичні компанії змушені переглядати цінову політику, що часто робить їхні послуги менш доступними для значної частини споживачів.

Управлінською проблемою в галузі залишається і необхідність поєднання економічних інтересів із вимогами сталого розвитку, врахування соціальних і екологічних вимог. Особливо це відноситься до перенасичених туристичних потоків і їх негативного впливу на культурну спадщину і довкілля.

Ще однією проблемою є недостатній рівень інтеграції цифрових технологій (онлайн-бронювання, big data, системи динамічного ціноутворення, тощо).

Вирішення виділених проблем підприємств туристичної галузі, ефективний розвиток туристичного сектору пов'язано із впровадженням сучасних систем менеджменту, що передбачають:

- формування гнучких бізнес-моделей і диверсифікацію туристичних продуктів;
- впровадження ефективних HR-стратегій та програм професійного розвитку;
- використання digital-маркетингу, аналітики даних та побудову лояльності клієнтів;
- забезпечення для туристичного бізнесу можливості використання дешевих кредитів та інших фінансових інструментів для інвестування у розвиток;
- заохочення до інвестицій у «зелений туризм», сучасні технології енергоефективності, забезпечення можливостей екологізації галузі;
- інвестування в цифрову трансформацію.

Туристична галузь сьогодні стикається із складними управлінськими і фінансовими викликами, які потребують комплексного підходу. Серед ключових напрямів вирішення проблем – стратегічне планування з урахуванням кризових ризиків, підвищення кваліфікації персоналу, інвестиції у цифрові та «зелені» технології, формування гнучких фінансових механізмів і розширення державної та міжнародної підтримки. Лише поєднання ефективного

менеджменту та фінансової стабільності може забезпечити конкурентоспроможність галузі у глобальному середовищі.

Література:

1. Travel & Tourism Economic Impact Research (EIR). URL: <https://wttc.org/research/economic-impact>.
2. Global tourism industry deserves coordinated export strategies, aid boost, ITC-UNWTO report says. URL: <https://www.intracen.org/news-and-events/news/global-tourism-industry-deserves-coordinated-export-strategies-aid-boost-itc>.
3. International Tourism to Reach Pre-Pandemic Levels in 2024. URL: https://www.untourism.int/news/international-tourism-to-reach-pre-pandemic-levels-in-2024?utm_source.
4. Travel & Tourism Regional and Sectoral Analysis. URL: <https://wttc.org/regional-and-sectoral-analysis>.
5. Development of the tourism sector in Ukraine from 1995 to 2022. URL: https://worlddata.info/europe/ukraine/tourism.php?utm_source.

ЧЕРЕМАШЕНЦЕВА Г.Г., здобувачка ОС
«Магістр»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа та та фондовий ринок»
Маріупольського державного університету,
м.Київ

ТУРИЗМ У КОНТЕКСТІ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ: ВІДНОВЛЕННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ КРАЇНИ

Проблематика розвитку туризму та його впливу на економіку досліджувалася багатьма українськими та зарубіжними науковцями, зокрема О. Любіцевою, В. Герасименком, В. Кифяком, Т. Соколенко тощо. У їхніх працях висвітлювалися питання організації туристичної діяльності, інвестиційної привабливості туристичних регіонів та економічного ефекту від розвитку туризму. Проте більшість цих досліджень проводилися до 2022 року, тобто в умовах стабільної економіки та відсутності масштабних руйнувань інфраструктури.

Сьогодні, коли Україна переживає етап відбудови після повномасштабної війни, виникає потреба у новому, комплексному підході до розвитку туристичної галузі. Багато попередніх даних є неактуальними через зміну економічної, соціальної та безпекової ситуації. Саме тому доцільно дослідити питання залучення інвестицій для відновлення туристичної інфраструктури й формування позитивного іміджу України на світовій арені, що і є метою цієї роботи.

Інвестиції в туристичний сектор відіграють одну з ключових ролей у відновленні економіки. Туристична інфраструктура – це складний комплекс елементів: готелі, ресторани, транспортні вузли, культурні пам'ятки, парки, рекреаційні території, інформаційні центри, безпекові й сервісні системи. Її відновлення після руйнувань потребує не лише фінансування, а й стратегічного планування, сучасних технологій та партнерства різних секторів.

Першочергове значення мають державні інвестиції у відбудову історичних об'єктів, модернізацію транспортної системи, створення нових туристичних продуктів. Наприклад, у Львівській області вже здійснюють відновлення історичних замків і музеїв, що підвищує привабливість регіону для внутрішніх і іноземних туристів. У Харківській та Одеській областях активно впроваджують програми відновлення готельного бізнесу за участю приватних інвесторів.

Іноземний капітал має вагоме значення завдяки участі у міжнародних грантових програмах, кредитах Світового банку, ЄІБ, USAID та інших. Проекти державно-приватного